

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Lausunto 38/1996 vp

Hallituksen esitys 180/1996 vp

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 22 päivänä lokakuuta 1996 hallituksen esityksen 180/1996 vp laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki oikeusministeriöstä ja professori Mikael Hidén.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia. Velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää velalliselle, joka väliaikaisena pidettävän synn vuoksi ei maksaisi velkajärjestelyssä velkojaan lainkaan tai maksaisi niitä vain vähän. Velkaantuminen rikoksen perusteella sekä velkojien vahingoittamiseksi tehdyt erilaiset taloudelliset järjestelyt estäisivät nykyistä laajemmin velkajärjestelyn myöntämisen.

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa mainitaan, että laki yksityishenkilön velkajärjestelystä voitiin perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä (PeVL 23/1992 vp). Ehdotettuun lakiin ei esityksen mukaan sisälly uusienkaan perusoikeussäännösten kannalta mitään sellaista, joka vaatisi lakiehdotuksen käsittelemistä perustuslainsäätämismenettelyssä.

Valiokunnan kannanotot

Lausunnossaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetusta laista perustuslakivaliokunta tähdensi, että ”hallitusmuodossa turvatus omaisuusvakuojen asianmukainen huomioon ottaminen merkitsee tällaisen poikkeuksellisen sääntelyn yhteydessä ennen muuta sitä, että sinänsä väistämätön velkojan aseman heikentyminen ei saa olla velkojan kannalta kohtuutonta” (PeVL 23/1992 vp, s. 2/II). Valiokunta katsoi erikseen tuolloin, etteivät jyrkimmät velkajärjestelyn keinot (velan määrän alentaminen ja maksuvelvollisuuden poistaminen kokonaan) todellisuudessa heikennä velkojan asemaa (em. lausunto s. 5/I). Varsinkin nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 9 a §:ssä pyritään tiukentamaan velkajärjestelyn edellytyksiä. Velkojan aseman kannalta tällaisesta sääntelystä ei ole huomautettavaa omaisuusvakuojen perusteella.

Valiokunta on arvioinut lakiehdotuksen 9 a §:ää myös hallitusmuodon 5 §:n kannalta. Kuten esityksen perusteluista ilmenee, lakiehdotuksen vaikutusten oletetaan tältä osin kohdistuvan varsinkin eräisiin ryhmiin, kuten opiskelijoihin ja työttömiin. Valtiosäännön kannalta oleellista on, että säännös velallisen maksukykyä koskevasta edellytyksestä ei erottele ryhmiä vaan on kirjoitettu yleispätevään muotoon. Se mahdollistaa edellä mainittujen tilanteiden ohella esimerkiksi odotettavissa olevien varallisuusaseman muutosten huomioon ottamisen. Uusi säännös ei saa johtaa työttömien tai opiskelijoiden tosiasialliseen syrjintään. Säännös liittyy kiinteästi koko velkajärjestelylain taustalla olevaan velkojan ja velallisen suhteiden sääntelyyn ja on valiokunnan mielestä sisällöltään tältä kannalta valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävä, koska sääntely liittyy asianomaisten tosiasiallisiin edellytyksiin selviytyä velkajärjestelystä. Sääntelyn tar-

koituksena on saada aikaan tuomioistuinten sovellettavaksi uusi, jonkin verran harkinnalle sijaa jättävä säännöstö, joka osaltaan muodostuu velkajärjestelyn myöntämisperusteeksi. Lakiehdotuksen 9 a §:stä ei ole huomauttamista hallitusmuodon 5 §:n kannalta.

Lakiehdotuksen 28 a § koskee tavoittamatta jääneiden velkojen asemaa. Sääntelyllä on kytkentänsä omaisuudensuojaan, minkä vuoksi ei yleisesti ottaen ole asianmukaista jättää laissa rajoittamatta asetuksenantajan valtuutta. Lakiehdotus kuitenkin antaa tällaiselle velkojalle mahdollisuuden hakea maksuohjelman muuttamista, minkä vuoksi ehdotus on valtiosäännön kannalta ongelmaton.

Samantapainen tilanne sisältyy 44 §:n 3 momentin asetuksenantovaltuuteen. Valiokunta pitää valtiosääntöoikeudellisista syistä välttämättömänä, että valtuutta täsmennetään esimerkiksi vähäisyys-edellytyksellä. Valiokunta toteaa vielä, että vastaavanlainen asetelma on voimassa olevan lain 31 §:n 4 momentissa.

Lakiehdotuksen 84 § koskee velkojan tiedon-saamismahdollisuuksia. Sääntely on merkityksellinen hallitusmuodon 8 §:n 1 momentissa turvatun yksityiselämän kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotus ei käsillä olevassa

sääntelykokonaisuudessa sisällä tähän perusoikeuteen nähden perusteettoman laveja säännöksiä, kun otetaan huomioon, että kyseessä ovat velkojan ainoat mahdollisuudet saada tietoja velallisen taloudellisen aseman muutoksista.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan 9 a §:ää ja 10 §:n 1—4 kohtaa sovelletaan asioihin, jotka ovat tulleet viireille hallituksen esityksen antamispäivän (11.10.1996) jälkeen. Yleisen periaatteen mukaan uuden lain vaikutusten tulisi alkaa vasta lain voimaantulosta. Tästä periaatteesta on käytännössä poikettu usein. Käsiteltävänä olevassa asiassa tällaista mahdollisuutta perustellaan sillä, että velallisen ja velkojen väliset suhteet järjestellään vasta maksuohjelman vahvistamisessa. Valiokunnan mielestä on selvää, ettei ehdotetun kaltainen lain soveltaminen loukkaa perustuslaissa turvattuja velallisten oikeuksia.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, varapuheenjohtaja Johannes Koskinen /sd sekä jäsenet Esko Helle /vas, Gunnar Jansson /r, Ulla Juurola /sd, Anneli Jäätteenmäki /kesk

(osittain), Marjut Kaarilahti /kok, Heikki Koskinen /kok, Osmo Kurola /kok, Johannes Leppänen /kesk, Paavo Nikula /vihr, Riitta Prusti /sd, Veijo Puhjo /va-r, Jorma Rantanen /sd ja Maija-Liisa Veteläinen /kesk (osittain).